

АНАЛИЗ НА СЪЩЕСТВУВАЩИТЕ ПРАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОРГАНИЗАЦИИТЕ С НЕСТОПАНСКА ЦЕЛ ДА ИЗВЪРШВАТ СОЦИАЛНИ УСЛУГИ В БЪЛГАРИЯ

Настоящият материал е подготвен благодарение на съдействието на ENI/DGSR/CS, ENI, Американска агенция за международно развитие, съгласно условията на Grant Number EE-A-00-98-00015-00. Изразените тук становища са мнение на авторката и не отразяват непременно вижданията на Агенцията за международно развитие по въпроса.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	3
I. АНАЛИЗ НА ДЕЙСТВУВАЩОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО /ЗАКОНИ И ПОДЗАКОНОВИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ/, РЕГУЛИРАЩО МАТЕРИЯТА ЗА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ. СУБЕКТИ, ПРЕДОСТАВЯЩИ СОЦИАЛНИ УСЛУГИ.	4
II. ВИДОВЕ СОЦИАЛНИ УСЛУГИ И ЗАВЕДЕНИЯ ЗА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ. ОРГАНИ. ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ ОРГАНИЗАЦИИТЕ С НЕСТОПАНСКА ЦЕЛ, ДЪРЖАВАТА И ОБЩИНИТЕ.	5
1. Видове социални услуги, които се предоставят в обичайната домашна среда.....	5
2. Видове социални услуги, които се предоставят извън обичайната домашна среда.	7
3. ОРГАНИ	9
IV. ПРАВООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ ОБЩИНИТЕ, ДЪРЖАВАТА И ОРГАНИЗАЦИИТЕ С НЕСТОПАНСКА ЦЕЛ, ИЗВЪРШВАЩИ СОЦИАЛНИ УСЛУГИ.	10
IV. ЛИЦЕНЗИРАНЕ. ПРОЦЕДУРА ЗА ЛИЦЕНЗИРАНЕ СЪГЛАСНО СПЕЦИАЛНИ ЗАКОНИ.....	13
V. ФИНАНСИРАНЕ И КОНТРОЛ	15
VI. ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ЗАКОНОДАТЕЛНИ ПРОМЕНИ С ОГЛЕД РАЗШИРЯВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ С НЕСТОПАНСКА ЦЕЛ ДА ПРЕДОСТАВЯТ СОЦИАЛНИ УСЛУГИ.....	18
VII. ПРАКТИЧЕСКИ НАРЪЧНИК	21
1. Документи за кандидатстване за лицензиране и отпускане на средства от държавни фондове.	21
2. Такси, които се заплащат от лицата, ползващи социални услуги съгласно Закона за местните данъци и такси.	22
ПРИЛОЖЕНИЕ №1.....	25
ПРИЛОЖЕНИЕ №2.....	25

Въведение

През последните години в България се извършиха значителни промени и реформи, които естествено засегнаха и областта на социалната сфера. Приети бяха редица нормативни актове, в чиято основа е залегнал нов подход към потребностите на гражданите от социални услуги и ролята на организациите с нестопанска цел, като активен компонент на гражданското общество.

Настоящият документ има за цел да анализира законовата уредба и съществуващите правни възможности за организациите с нестопанска цел да извършват социални услуги в България.

За яснота на изложението следва да се отбележи, че Част Първа от настоящия анализ очертава съществуващата в България законова рамка за извършване на социални услуги. В нея се дава определение на понятието "социална услуга" по смисъла на действащото законодателство и се изяснява нормативната база, която урежда тази материя. В Част Втора от настоящия анализ се изследват видовете социални услуги, възможностите тези социални услуги да бъдат извършвани от организации с нестопанска цел и функции и правомощия на координиращите органи в тази област. В Част Трета, Четвърта и Пета се разглеждат и коментират законовите изисквания, на които следва да отговарят организациите с нестопанска цел, желаещи да извършват социални услуги, процедурата по лицензиране, както и механизмите за финансиране на дейността по предоставяне на социални услуги. И накрая, в Част Шеста са намерили израз възгледите и мнението на автора на доклада за евентуални промени в действащото законодателството, с цел разширяване на партньорството между държавните и местни органи и организациите с нестопанска цел в областта на социалните услуги. Към настоящия доклад е съставен и кратък практически наръчник, в който са посочени конкретните документи, които трябва да попълнят и представят организациите с нестопанска цел, желаещи да извършват социални услуги, предоставена е информация за отделните институции, свързани с дейността по финансиране, лицензиране и извършване на социални услуги.

I. Анализ на действащото законодателство /закони и подзаконовни нормативни актове/, регулиращо материята за социалните услуги. Субекти, предоставящи социални услуги.

В Конституцията на Република България не са предвидени изрични разпоредби относно социалните услуги в България и ролята на организациите с нестопанска цел в тази област. Имайки предвид, обаче, че социалните услуги, представляват неразделна част от социалното подпомагане, следва да се отбележи, че в глава втора от Конституцията, уреждаща основните права и задължения на гражданите, в чл.51 е предвидено, че гражданите имат право на обществено осигуряване и социално подпомагане. В тази връзка може да се направи изводът, че Конституцията като основен закон на страната гарантира правото на гражданите да се възползват от социалните услуги, извършвани в сферата на социалното подпомагане, на което право съответствува и задължението на държавата чрез създаването на модерно социално законодателство да предвиди една ефективна система за предоставяне на социални услуги.

Въпросите, свързани с извършването на социални услуги, се уреждат от Закона за социално подпомагане /обн. ДВ, бр.56 от 1998 г./, Правилника за прилагане на закона за социално подпомагане /обн. ДВ, бр.133 от 11.11.1998, изм. бр.38 от 1999 г., изм. и доп., бр.42 от 1999 г./, и Наредба номер 4 от 16 март 1999 г. за условията и реда за извършване на социални услуги /обн. ДВ бр.29 от 30.03.1999 г., изм. бр.54 от 1999 г. Отделните видове социални услуги се регулират и от други нормативни актове, които ще бъдат разгледани в Част Втора от настоящия доклад.

Съгласно чл.16 от Закона за социално подпомагане, социалните услуги се определят като дейности за подпомагане на лица и семейства, които са затруднени или не могат да задоволят свои основни жизнени потребности. В чл.18 ал.1 от Закона за социално подпомагане е предвидено, че социалните услуги се извършват от държавата и общините, от юридически и физически лица. Съгласно действащото законодателство, организациите с нестопанска цел се регистрират като юридически лица и са равноправни партньори, наред с други юридически лица, работещи в сферата на социалните услуги. Отделните субекти, които по смисъла на закона извършват социални услуги могат да сключват договори помежду си за организиране и предоставяне на социални услуги при съвместно участие. Не се предвиждат преференции или ограничения по отношение дейността на отделните субекти, в това число и организациите с нестопанска цел.

Организациите с нестопанска цел могат да извършват всички дейности в областта на

социалните услуги при спазване на Закона за социално подпомагане и подзаконовите нормативни актове. В действащите нормативни актове няма изрично предвидени ограничения или специални разпоредби касаещи дейността на чуждестранни организации с нестопанска цел във връзка с предоставянето на социални услуги. Но имайки предвид условията и реда за издаване на лицензи за извършване на социални услуги и необходимостта кандидатите да представят документ за данъчна регистрация в страната, както и документ за вписване в регистъра на съответния съд, се налага изводът, че за да бъде една чуждестранна организация с нестопанска цел ефективна, т.е. да получи лиценз и да предоставя и извършва социални услуги, то тя би трябвало да е регистрирана съгласно изискванията на българското законодателство. Това не би следвало да се тълкува като ограничение, лишаващо чуждестранни организации с нестопанска цел, регистрирани в друга държава от възможността да предоставят социални услуги в България. Такава чуждестранна организация може да учреди местно юридическо лице - организация с нестопанска цел, съгласно изискванията на българския закон и от негово име да извършва социални услуги.

II. Видове социални услуги и заведения за социални услуги. Органи. Взаимодействие между организациите с нестопанска цел, държавата и общините.

Имайки предвид разпоредбите на чл. 36 ал.1 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане и чл.3 ал.1 и ал.3 от Наредба номер 4 за условията и реда за извършване на социални услуги, различните видове социални услуги могат да бъдат обособени на две големи групи с оглед мястото на тяхното извършване, а именно: социални услуги, които се предоставят в обичайната домашна среда, и социални услуги, които се предоставят извън обичайната домашна среда. В зависимост от времето, през което се извършват социалните услуги те могат да бъдат дневни и целогодишни. Социалните услуги се извършват чрез заведения за социални услуги. Националната служба за социално подпомагане утвърждава минимални нормативи относно организацията на дейността на заведенията за социални услуги. Утвърдените нормативи са задължителни и за заведенията, открити от физически или юридически лица, включително и от организации с нестопанска цел.

1. Видове социални услуги, които се предоставят в обичайната домашна среда.

Тези услуги са уредени подробно в чл.5 - чл.10 от Наредба номер 4 за условията и реда за извършване на социални услуги и се извършват чрез:

а/ **дневни домове** - които създават условия за обслужване през деня на лица с умствени затруднения, лица над 18 годишна възраст с физически увреждания, с определена първа или втора група инвалидност и лица над 60годишна възраст;

б/ **домашен социален патронаж**- чрез него се извършват социални услуги на лица над 60 годишна възраст, инвалиди с определена първа и втора група инвалидност и деца инвалиди. Домашният социален патронаж включва доставка на храна, поддържане на личната хигиена и хигиената в жилищните помещения, обитавани от обслужвания, осигуряване на съдействие за снабдяване с необходимите помощни средства при инвалидност или тежко заболяване, оказване на помощ в общуването и в поддържането на социални контакти, извършване на различни битови услуги;

в/ **бюра за социални услуги** - които осигуряват социални и правни консултации по проблеми, свързани със социалното подпомагане, извършват дейност по разпределение на хуманитарни помощи, осъществяват социална работа с деца, лица и семейства в неравностойно социално положение, предлагат консултации и съдействие за намиране на работа за гледане на деца, възрастни и болни, консултират и съдействуват на лица и семейства, желаещи да осиновят дете;

г/ **центрове за социална рехабилитация и интеграция** - които предоставят социални услуги на деца с изоставане в развитието, на деца и възрастни със сетивни увреждания, деца с отклонение в поведението, деца и възрастни с физически увреждания, лица с умствени затруднения, деца и възрастни в неравностойно социално положение, на малтретирани деца и жени, алкохолици, наркомани, лица изтърпели наказание лишаване от свобода, проституиращи и просещи. Центровете предоставят рехабилитация, социално-правни консултации, насочване към заведения за социални услуги, програми за социална интеграция и ресоциализация, образователно и професионално ориентиране, обучение на лицата с умствени затруднения в професионални умения;

д/ **обществени трапезарии** - предоставят храна за нуждаещите се;

е/ **клубове на инвалида** - организират социални контакти и възможности за активен живот на лица с определена група инвалидност.

Преди да разгледаме социалните услуги, които се предоставят извън обичайната домашна среда, нека се спрем на специфичните дневни социални услуги за инвалиди, уредени в чл.44 от Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите /обн. ДВ бр.115 от 1995 г./. Част от тези услуги, представляват частен случай на дневните

домове, центровете за социална рехабилитация и интеграция, трапезариите и клубовете за инвалиди, поради което в настоящето изложение няма да бъдат коментирани изрично. Наред с тях обаче в този закон са предвидени и други възможни дневни социални услуги за инвалиди а именно: гледане на инвалиди по домовете, откриване на специализирани магазини, предоставяне на битови и комунални услуги, както и на административно-правни и посреднически услуги, приспособени към индивидуалните потребности на инвалидите. Всички социални услуги по смисъла на Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите, могат да се извършват от физически и юридически лица, организации с нестопанска цел и религиозни общности, след разрешение от Министерството на труда и социалните грижи.

2. Видове социални услуги, които се предоставят извън обичайната домашна среда.

Тези социални услуги са предвидени в чл.11-чл.18 от Наредба номер 4 за условията и реда за извършване на социални услуги се извършват в следните заведения и включват:

а/ ***домове за деца или възрастни с физически увреждания***, които предоставят социални услуги на деца и възрастни от 7 до 25 годишна възраст с тежки физически увреждания, които не им позволяват да посещават масови или специални училища от системата на Министерство на образованието и науката, лица над 18 годишна възраст с тежки физически увреждания на крайниците, с определена първа или втора група инвалидност и слепи лица над осемнадесет годишна възраст;

б/ ***домове за деца или възрастни с умствени затруднения***, които предоставят социални услуги на деца или младежи от 3 до 18 годишна възраст с различна степен на умствени затруднения, деца или възрастни със сетивни увреждания /слепи, глухи/, лица над 18 годишна възраст с различна степен на умствени затруднения, лица над 18 годишна възраст с психични разстройства, лица над 18 годишна възраст с деменция;

в/ ***социални учебно-професионални заведения***, които осигуряват професионална квалификация и преквалификация на лица от 14 до 35 годишна възраст, които са с определена група инвалидност, с лека умствена изостаналост или със сетивни увреждания, както и на деца над 14 годишна възраст от семейства в неравностойно социално положение;

г/ ***детски селища***, които предоставят условия за краткотраен отдих на деца и младежи от 7 до 18 годишна възраст, които са сираци и полусираци, деца на разведени родители и самотни майки, деца от семейства с право на социално подпомагане или от семейства в неравностойно социално положение, деца от детски заведения за социални услуги и

деца от семейства на бежанци;

д/ **домове за стари хора**, които предоставят социални услуги на лица над 60 годишна възраст, както и на трудно подвижни или лежащо болни на същата възраст;

е/ **домове за временно настаняване**, в които се предоставят социални услуги на бездомни лица над 18 годишна възраст. Срокът за пребиваване в тези домове може да бъде до три месеца в рамките на една календарна година. В чл.16 ал.3 от Наредба номер 4 се предвижда изключение за сираците, завършили социални учебно-професионални заведения или други заведения, които могат да бъдат настанявани в домовете за временно настаняване за срок от една година;

ж/ **приюти**, в които се предоставят социални услуги на деца и младежи, ненавършили 18 годишна възраст, останали без грижата на родителите или лицата, които ги заместват. Дейността на приютите се урежда с Правилник за устройството и дейността на приютите за безнадзорни деца, издаден от Министерство на труда и социалната политика /обн. ДВ бр.29 от 1999 г./;

з/ **сезонни домове**, които предоставят условия за отдих до три месеца на лица над 60 годишна възраст, лица над 16 годишна възраст с определена група инвалидност и запазени възможности за самообслужване и лица и семейства с деца до 18 годишна възраст, които имат право на социално подпомагане.

Съгласно чл.21 от Закона за социално подпомагане, организациите с нестопанска цел могат да извършват всички дейности в областта на социалните услуги, при спазване на действащото законодателство. Имайки предвид и другите нормативни актове в областта на социалното подпомагане категорично може да се направи изводът, че в България няма социални услуги, които по силата на закон или друг нормативен акт да са запазени изключително в сферата на действие на държавата и общините. В законодателството трайно присъствува клаузата, даваща зелена улица на организациите с нестопанска цел да работят в социалната сфера и въпросът е не дали съществува правна възможност организациите с нестопанска цел да извършват социални услуги, а създават ли се благоприятни условия за практическа реализация на тази възможност. Проблемът ще бъде анализиран при разглеждане на взаимодействието между отделните субекти, предоставящи социални услуги и по - специално възможности за взаимодействие между организациите с нестопанска цел, държавата и общините, както и в частта относно възможни промени на действащата нормативната уредба, гарантиращи и разширяващи ролята на организациите с нестопанска цел в социалната сфера.

3. Органи

Държавата и общините извършват социални услуги по силата на самия закон, а държавните и общински органи имат ръководни, координиращи и контролиращи функции в областта на социалното подпомагане и услуги. За организациите с нестопанска цел, работещи в сферата на социалните услуги е важно да бъдат запознати със структурата, функциите и правомощията на тези органи.

Държавната политика в социалното подпомагане се определя от Министерския съвет. Министерство на труда и социалната политика е специализиран орган на Министерския съвет за ръководство, координиране и контрол в областта на социалната политика, а следователно и в сферата на социалните услуги. Съгласно ПМС No 485 на Министерския Съвет от 22.12.1997 г. /Обн. Дв бр.125 от 1997 г./ за определяне на основните функции и задачи на Министерство на труда и социалната политика в областта на социалното подпомагане, министерството разработва програми за решаване на социалните проблеми и за намаляване на неблагоприятните последици от бедността, регулира дейността на институциите в областта на социалното подпомагане, насърчава и подпомага благотворителната и хуманитарната дейност, насърчава и контролира предоставянето на социални услуги и развитието на мрежата от социални заведения от стопански и нестопански организации, организира и участва в работата на специализирания орган в областта на социалните услуги.

Дейностите по социалната политика се осъществяват от Министерство на труда и социалната политика в сътрудничество с общините и организациите с нестопанска цел, преследващи благотворителни и други хуманни цели. За осъществяване на това сътрудничество, Законът за социално подпомагане предвижда създаване на Съвет за социално подпомагане, който е обществен консултативен орган към Министерство на труда и социалната политика. В съвета за социално подпомагане участвуват представители на различни министерства, на Националното сдружение на общините в Република България, представители на представените на национално равнище организации на работодателите и служителите, както и представители на организации с нестопанска цел. Устройството и дейността на Съвета за социално подпомагане се регламентират с наредба на министъра на труда и социалната политика. Към датата на изготвяне на настоящия доклад, такава наредба все още не е издадена.

Специализиран орган на Министерството на труда и социалната политика в областта на социалното подпомагане е Националната служба за социално подпомагане /НССП/, чиято

структура се утвърждава от министъра на труда и социалната политика. НСПП е юридическо лице със самостоятелен бюджет. Този специализиран орган подготвя и предлага проекти на нормативни актове в областта на социалното подпомагане, разработва и утвърждава нормативи за дейността по социално подпомагане, разрешава откриване и закриване на заведения за социални услуги, предоставя лицензи за извършване на социални услуги, извършва и други дейности, свързани с повишаване квалификацията на кадрите, работещи в областта на социалното подпомагане. Към Националната служба за социално подпомагане се създават областни служби за социално подпомагане, които основно имат ръководни и контролни функции по отношение дейността на общинските служби за социално подпомагане. Издръжката на НСПП и на областните служби е за сметка на републиканския бюджет.

Специализиран орган за социално подпомагане в общината е общинската служба за социално подпомагане. Тя е юридическо лице на издръжка от бюджета на общината. В структурата на общинската служба се включват и заведенията за предоставяне на социални услуги на територията на общината. Общинската служба за социално подпомагане работи в сътрудничество с организациите с нестопанска цел, физически и юридически лица и насърчава дейността им в областта на социалното подпомагане.

IV. Правоотношения между общините, държавата и организациите с нестопанска цел, извършващи социални услуги.

Както вече бе споменато в изложението социалните услуги се извършват от държавата и общините, от физически и юридически лица, в това число и организации с нестопанска цел, които могат да се организират и да предоставят социални услуги при съвместното участие въз основа на договор. В настоящия раздел ще се спрем на съществуващите възможности за организации с нестопанска цел, извършващи социални услуги да ползуват в своята дейност недвижими имоти, общинска или държавна собственост и съответно предоставянето на социални услуги при съвместно участие.

На първо място ще разгледаме възможностите организации с нестопанска цел, извършващи социални услуги да сключват договори за наем на общинска собственост, да придобиват право на собственост върху обекти, представляващи общинска собственост или ограничени вещни права върху тях, както и възможности за безвъзмездно ползуване на общинска собственост.

Съгласно Закона за общинската собственост /обн. ДВ бр.44 от 1996 г./ общинската

собственост бива частна и публична. По смисъла на чл.12 ал.3 от същия закон, имотите и вещите, *публична* общинска собственост, не могат да се отдават под наем, да се преотстъпват за ползуване или да се ползват съвместно по договор с трети лица. Публична собственост са имотите, предназначени за осъществяване на функциите на органите за местно самоуправление и администрация, както и имотите, предназначени за задоволяване на обществени потребности от общинско значение и паметници на културата. Всички други общински имоти и вещи са *частна* общинска собственост. Следователно организациите с нестопанска цел по повод своята дейност, биха могли да договарят ползуване или да придобиват права само върху обекти, представляващи частна общинска собственост. Общинският съвет в съответното населено място организира стопанисването, управлението и разпореждането с общинско имущество, като за целта, приема съответна наредба за реда за придобиване, стопанисване, управление и разпореждане с общинско имущество. Следва да се знае, че всеки общински съвет приема такава наредба и макар че тя се основава на закона, възможно е в отделните общини да има известни различия.

Организациите с нестопанска цел, извършващи социални услуги имат възможност по реда на чл.14 ал.2 от Закона за общинската собственост да бъдат настанени под наем в помещения, частна собственост на общината за осъществяване на социални дейности. Настаняването се извършва със заповед на кмета на общината, при спазване на реда и условията на цитираната по-горе наредба за стопанисване, управление и разпореждане с общинско имущество, приета от съответния общински съвет. Срокът за наемане не може да бъде по-дълъг от 3 години. Така възникналите наемни правоотношения, могат да бъдат прекратени предсрочно от страна на общината, при възникване на належаща общинска нужда. В този случай наемателят е длъжен да освободи помещенията в тримесечен срок от връчване на съобщението. Наред с това, организациите с нестопанска цел могат да придобиват право на собственост върху недвижим имот - частна общинска собственост или ограничено вещно право на строеж върху общинска земя по общия ред, след провеждане на търг. На основание резултатите от търга се сключва договор.

Законът за общинската собственост не предвижда преференции за организации с нестопанска цел, извършващи социални услуги да наемат или придобиват обекти, представляващи частна общинска собственост. В чл.39 от Закона за общинската собственост е уредена една реална възможност за ефективно сътрудничество в областта на социалните услуги между организациите с нестопанска цел и общините. Съгласно цитираната разпоредба съществува правна възможност в полза на организация с нестопанска цел да бъде

учредено безвъзмездно право на ползуване върху недвижим имот-частна общинска собственост. Безвъзмездното право на ползуване се учредява със заповед на кмета на общината, за срок не по-дълъг от десет години, само след решение на общинския съвет. Въз основа на заповедта се сключва договор между общината и организацията с нестопанска цел. Следва да се отбележи, че законът не визиращ изрично организациите с нестопанска цел, но след като става въпрос за правна възможност по отношение на всички юридически лица, имплицитно се включват и организациите с нестопанска цел, извършващи социални услуги. Изискването заповедта на кмета да се основава на решение на общинския съвет предполага изготвяне на мотивиран проект за извършване на социални услуги от страна на организацията с нестопанска цел, който да се разгледа от общинския съвет, преди постановяване на решението.

В Закона за държавната собственост /обн. ДВ бр.44 от 1996 г./ също е предвидена възможност за ползуване на недвижими имоти, частна държавна собственост за извършване на социални дейности. Подобно на Закона за общинската собственост, така и в Закона за държавната собственост се разграничава държавна публична и държавна частна собственост. *Публична* държавна собственост са обектите, представляващи изключителна държавна собственост по смисъла на Конституцията на Република България, имотите, предоставени на ведомствата, имотите за трайно задоволяване на обществени потребности от национално значение, както и паметници на културата. Имотите публична държавна собственост не могат да се отчуждават, да се обременяват с вещни права и да се придобиват по давност. Следователно и по отношение на обекти, държавна собственост, организации с нестопанска цел, извършващи социални услуги биха могли да ползват само имущество, представляващо *частна* държавна собственост. По принцип обекти - частна държавна собственост се отдават под наем чрез търг или конкурс. Но в чл.19 ал.2 от Закона за държавната собственост е предвидена правна възможност за взаимодействие с държавата, от която могат да се възползват организации с нестопанска дейност, извършващи социални услуги. Съгласно цитираната разпоредба имоти или части от тях, представляващи частна държавна собственост могат да се отдават под наем без търг или конкурс за здравни, образователни и хуманитарни дейности за социално задоволяване на съответните нужди на населението. Отдаването под наем се извършва от съответния областен управител или ръководител на ведомството по цени, определени от Министерския съвет. Срокът за наемане на такива помещения не може да бъде по-дълъг от 3 години, освен със съгласието на Министъра на регионалното развитие и благоустройството. Законът за държавната собственост предвижда

забрана наетите помещения да се пренаемат, да се преотстъпват за ползване или да се ползват съвместно по договор с трети лица.

Предвид гореизложеното може да се направи извод, че в нормативните актове, уреждащи стопанисването на общинската и държавна собственост не се предвиждат преференции за организации с нестопанска цел, извършващи социални услуги. Те са третираны наравно с другите юридически лица. Не съществува задължение общините или държавата да съдействуват на организациите с нестопанска цел, извършващи социални услуги, предоставяйки им помещения или друга материална база. Предоставянето на социални услуги при съвместно участие на държавата и общините от една страна и организациите с нестопанска цел от друга страна, предполага договор, по силата на който държавата, съответно общината поема определени задължения във връзка с извършването на социални услуги. Твърде ограничените правни възможности за безвъзмездно ползване на помещения-общинска или държавна собственост, съответно ограничава и не стимулира възможността по силата на такъв договор да се предоставят на организации с нестопанска цел обекти - държавна или общинска собственост за ползване или управление.

IV. Лицензиране. Процедура за лицензиране съгласно специални закони

За разлика от държавата и общините, физическите и юридическите лица, в това число и организациите с нестопанска цел, се нуждаят от лиценз за извършване на социални услуги. Режимът на лицензиране на физически, юридически лица в това число и организации с нестопанска цел, извършващи социални услуги е предвиден на ниво закон - в Закона за социално подпомагане. Разпоредби в този смисъл се съдържат и в Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите. Условиата и реда за даване на лицензи са уредени в подзаконов нормативен акт - Правилника за прилагане на закона за социално подпомагане.

Лицензи за извършване на социални услуги се предоставят от НССП. Съгласно чл.42 от Правилника за прилагане на закона за социално подпомагане, кандидатите желаещи да получат средства от фонд "Социално подпомагане" за извършване на социални услуги, включително и организации с нестопанска цел подават в Националната служба за социално подпомагане следните документи за издаване на лиценз:

1. молба;
2. описание на дейностите, които ще се извършват;
3. копия от съдебното решение за вписване в регистъра при съответния съд или копие

от нормативния или административния акт за тяхното учредяване;

4. доказателство за данъчна регистрация на данъчно задължените лица;
5. документ за внесена такса за издаване на лиценз. При издаване или подновяване на лиценз се заплаща такса в размер на 10 лева, като таксата се внася във фонд “Социално подпомагане.

В нормативната уредба не се предвиждат специфични изисквания за чуждестранни организации с нестопанска цел. Разпоредбата на чл.42 от Правилника за прилагане на закона за социално подпомагане имплицитно съдържа изискването чуждестранни организации с нестопанска цел да кандидатствуват и да получават лиценз за извършване на социални услуги, ако са регистрирани като организации с нестопанска цел по българския закон.

Молбите за издаване на лиценз се разглеждат от петчленна комисия, чиито състав се определя със заповед на ръководителя на НССП. Комисията разглежда молбите по реда на тяхното постъпване и при необходимост може да поиска становище от други специалисти за социалния ефект от дейностите, за които се иска лиценз. Комисията има право да изисква от кандидатите да представят допълнителна документация. При установена неточност или непълнота в необходимите документи за кандидатстване, комисията уведомява кандидата в тридневен срок и дава указания за отстраняването им. В 14 дневен срок от постъпване на документите, Комисията прави мотивирано предложение до ръководителя на НССП за издаване или отказване на лиценз. В случаите на отказ за издаване на лиценз, комисията излага писмено мотивите си. В срок до 14 дни след постъпване на предложението на комисията, ръководителят на НССП издава лиценз. Отказът на ръководителя на НССП за издаване на лиценз подлежи на обжалване по реда на Закона за административното производство. Срокът на издадения лиценз за извършване на социални услуги е 5 години. След изтичането на този срок, притежателят на лиценза подава нова молба за подновяването му, заедно с необходимите документи.

Представените документи от кандидатите се съхраняват в НССП съгласно Закона за държавния архивен фонд и са достъпни за всички заинтересовани лица. При констатирани нарушения, ръководителят на НССП издава мотивирана заповед за отнемане на лиценза. Заинтересованите лица се информират за това в 7 дневен срок от издаване на заповедта. Заповедта, с която се отнема лиценз, може да бъде обжалвана по реда на Закона за административното производство пред Върховния Административен Съд. Нов лиценз може да бъде издаден след изтичане на една година от отнемането на първоначалния, при запазване на изискванията на закона.

Организации с нестопанска цел, извършващи дейности по рехабилитация и социална интеграция, включително социални услуги за инвалиди, въз основа на Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите следва да получат разрешение от Фонда, създаден със Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите. Това изискване е предвидено в чл.4 от този закон и е доразвито в Правилника за неговото прилагане. Лицата, които желаят да получат разрешение, включително организации с нестопанска цел, представят във фонд "Рехабилитация и социална интеграция" /ФРСИ/ молба с описание на дейностите, които ще се извършват, копие от съдебното решение за вписване в регистъра на съответния съд, доказателства за данъчна регистрация. Молбата с приложените документи се разглежда от петчленна комисия, която в 14 дневен срок от постъпване на документите прави мотивирано предложение до председателя на фонда за издаване или отказване на разрешение. В 14 дневен срок от предложението на комисията, председателят на фонда издава разрешение, като в случаите на отказ излага и писмени мотиви. Отказът за издаване на разрешение от председателя на ФРСИ подлежи на обжалване по реда на Закона за административното производство. Срокът на разрешението е 5 години. След изтичането на този срок, притежателят на разрешението подава нова молба за подновяването му и всички необходими документи. Издадените разрешения се вписват в специален регистър, който се съхранява във ФРСИ.

V. Финансиране и контрол

Социалните услуги се извършват срещу заплащане на такси от лицата, които ги ползват, съгласно Закона за местните данъци и такси или по договаряне. Съгласно чл.17 от Закона за социално подпомагане има няколко възможности за заплащане на таксите, а именно:

- такси, заплатени напълно от лицата, ползващи услугите;
- такси заплатени частично от лицата и от общинската служба за социално подпомагане;
- такси, заплатени напълно от общинската служба за социално подпомагане.

Физически и юридически лица, включително организации с нестопанска цел, могат да откриват заведения за извършване на социални услуги, като определят реда и условията, при които ще се извършват социалните услуги при спазване на минималните нормативи, утвърдени от НССП. За извършваните от тях социални услуги се заплащат такси от лицата, ползващи услугите. Тези такси обаче са много ограничен източник за финансиране на такива

заведения, защото в чл.18 ал.1 от Закона за социално подпомагане е предвидено, че когато организации с нестопанска цел извършват социални услуги и приходите, получени от събирането на такси за извършени социални услуги, превишат разходите съгласно годишният им счетоводен отчет, разликата се превежда във фонд "Социално подпомагане". Прави впечатление, че законът не предвижда такова задължение за другите субекти, предоставящи социални услуги, което поставя в неравностойно положение организациите с нестопанска цел, извършващи социални услуги. Цитираната разпоредба не държи сметка за оперативните и административни разходи на организациите с нестопанска цел по повод извършването на социални услуги и противоречи на установените правни възможности една организация с нестопанска цел, която естествено не реализира печалба, да реализира приходи не с търговска цел, а за финансиране на своята дейност.

За целите на финансирането на дейността по социално подпомагане, към Министерството на труда и социалната политика се създава фонд "Социално подпомагане".

Законът за социално подпомагане дава възможност на лицензираните организации с нестопанска цел, осъществяващи дейност в областта на социалните услуги да кандидатствуват за средства от фонд "Социално подпомагане" след защита на проект. В действащата нормативна уредба обаче не е предвидена процедура за кандидатстване и съответно отпускане на средства от фонда; няма ясни критерии за кандидатите, както и срок за произнасяне на компетентния орган. При това положение тази възможност, без съответните гаранции и задължения на държавата би могла да се превърне в декларация без реално приложение. Организациите с нестопанска цел кандидатствуват за средства от фонда, на равно основание заедно с други лицензирани юридически и физически лица.

Законът за социално подпомагане задължава организациите с нестопанска цел, ползвали средства от фонд "Социално подпомагане", да представят ежегодно в НССП обобщен доклад и финансов отчет за своята работа в областта на социалните услуги. Такова задължение не е предвидено за други лицензирани юридически и физически лица, ползвали средства от фонда, което навежда на едно дискриминационно отношение на закона към организациите с нестопанска цел в сравнение с други субекти, предоставящи социални услуги.

Друга възможност за организациите с нестопанска цел да кандидатствуват за финансиране от страна на държавата е предвидена в Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите. По силата на чл.48 от този закон се създава фонд "Рехабилитация и социална интеграция" към Министерски съвет. Фондът е юридическо лице

на извънбюджетна приходно-разходна сметка със седалище в София. Средствата по фонд "Рехабилитация и социална интеграция" се използват за финансиране на проекти и програми за профилактика, рехабилитация и социална интеграция и за социално подпомагане на инвалиди. Фондът се ръководи от управителен съвет, който провежда конкурси и взема решения за финансиране на проекти и програми за профилактика, рехабилитация и социална интеграция. Организации с нестопанска цел, извършващи социални услуги за инвалиди могат да кандидатствуват за финансиране на проекти и програми от фонда. Компетентен орган да вземе решение е управителният съвет. В случай на отказ на финансиране, Управителният съвет е длъжен да мотивира отказа, като посочи фактическите и правни основания и в 14 дневен срок от постановяването му информира за това заинтересованите лица. Отказът на управителния съвет може да се обжалва по реда на Закона за административното производство пред Върховния Административен Съд.

Контролът във връзка с предоставянето на социални услуги се осъществява от Министерството на труда и социалната политика. Специализиран орган за контрол е Инспекторатът към Националната служба за социално подпомагане. При изпълнение на контролните си функции инспекторите имат право да посещават без ограничение местата, където се предоставят социални услуги, да изискват обяснения и предоставяне на документи, справки и сведения. Инспекторите са длъжни да пазят в тайна поверителните и за служебно ползване сведения, които са им станали известни по повод извършваните проверки, както и да зачитат честта и достойнството на подпомаганите лица. При установяване на закононарушения, които съдържат данни за извършено престъпление, инспекторът уведомява незабавно органите на прокуратурата. Ако извършеното закононарушение не съставлява престъпление по Наказателния кодекс на Република България, то в този случай инспекторът има право да налага следните принудителни административни мерки:

1. да дава задължителни предписания за отстраняване на допуснатите нарушения;
2. да спира изпълнението на неправомерни решения на органите за социално подпомагане;
3. да вписва данни в регистъра на лицензираните организации с нестопанска цел за извършени нарушения.

Други органи за осъществяване на контрол са Обществените съвети, които се създават в границите на една община по решение на Общинския съвет. Обществените съвети оказват съдействие и помощ при извършване на дейностите по социално подпомагане и упражняват обществен контрол върху тяхното осъществяване.

VI. Предложения за законодателни промени с оглед разширяване на възможностите организации с нестопанска цел да предоставят социални услуги.

В Закона за социално подпомагане е записано, че Министерството на труда и социалната политика осъществява дейностите по социалната политика в сътрудничество с общините и с организациите с нестопанска цел. Общинските служби за социално подпомагане работят в сътрудничество с нестопанските организации с благотворителна и друга хуманна цел, физически и юридически лица и насърчават дейността им в областта на социалното подпомагане. Подобни клаузи са предвидени и в други закони и нормативни актове, имащи отношение към социалната сфера и предоставянето на социални услуги. Тези разпоредби признават ролята на организациите с нестопанска цел. Те представляват заявка от страна на държавата и общините за решаване на въпросите в социалната сфера с активното участие и сътрудничество на тези организации и дават израз на новото отношение и подход на законодателя към организациите с нестопанска цел. Безспорно това е една положителна тенденция, която обаче се нуждае от по-нататъшно развитие с оглед гарантиране и разширяване възможностите на организациите с нестопанска цел да участвуват в дейностите по социално подпомагане и да извършват социални услуги, и с оглед стимулиране на тяхната дейност с предвиждане на определени насрещни ангажменти от страна на държавата.

В тази връзка в Закона за социално подпомагане и съпътстващите го подзаконови нормативни актове следва да се предвидят конкретни разпоредби, които да гарантират сътрудничеството между държавните и общински органи и организациите с нестопанска цел в областта на социалните услуги.

При сега действащата уредба социалните услуги са институционализирани и при действащата структура на заведения за социални услуги се извършват предимно от държавата и общините. Институционализацията на социалните услуги, фактът, че в България се работи в условията на валутен борд, както и влиянието на остарелите модели на извършване на социални услуги – всичко това се отразява на качеството на извършваните социални услуги. Разбира се организациите с нестопанска цел могат да извършват всички видове социални услуги, като носят изцяло отговорността за финансовото обезпечаване на тази дейност. Но възможностите им да търсят финансиране от държавата за извършване дейности в сферата на социалните услуги са изключително ограничени и те трябва да разчитат на средства предимно от други източници (т.е. финансирането от страна на

чуждестранни донори все още заема основно място сред тези източници.)

Следователно пътят за усъвършенстване на дейностите по предоставяне на социални услуги е да се акцентира на алтернативни форми на съвместно предоставяне на социални услуги, обединяващи усилията на държавата, местните органи и организациите с нестопанска цел, и гарантиране на тези форми със съответен механизъм на финансиране. Например една такава алтернативна форма е *възлагане управлението на заведения за социални услуги*, открити от държавата или общината на организация с нестопанска цел, както и *съвместно откриване* на такива при съответно разпределение на финансирането и останалите задължения. За съжаление практиката показва, че случаите на съвместно предоставяне на социални услуги на база договор между държавата и/или общините и организации с нестопанска цел са изключително ограничени и в повечето от тях отношенията не са регламентирани с писмен договор, тъй като липсва законова уредба. В този случай общата клауза, признаваща ролята на организациите с нестопанска цел в сферата на социалното подпомагане, не е достатъчна.

Без предвиждането на процедура, ясни изисквания към организациите с нестопанска цел и задължение на държавата и/или общините при наличие на определени предпоставки да сключват договори за съвместно предоставяне на услуги с организации с нестопанска цел, разпоредбата на чл.39 от Правилника за прилагане на закона за социално подпомагане, която гласи, че социалните услуги могат да се организират и предоставят при съвместно участие на отделните субекти, остава едно пожелание и има декларативен характер. Също така организациите с нестопанска цел следва да бъдат третираны като равностойни субекти, предоставящи социални услуги и да се ползват с повече *права и преференции в тази област*.

В тази връзка по повод възможни промени в действащото законодателство предлагаме следното:

На първо място, на ниво закон да се регламентират формите на съвместно предоставяне на социални услуги между държавата / общината и организация с нестопанска цел, като един вид *социална поръчка*, и се възприеме подход на *децентрализация* на управлението и финансирането на дейностите по извършване на социални услуги. Задълженията и отговорностите на държавата и на общините в областта на социалното подпомагане трябва да бъдат ясно разграничени, като се даде повече свобода на местната власт в лицето на общините да управляват дейностите по предоставяне на социални услуги и да финансират съвместно извършване на такива услуги с организации с нестопанска цел.

Механизмът на тази социална поръчка включва: определяне на ясни критерии за организациите с нестопанска цел, които могат да кандидатствуват за възлагане, процедура по възлагане и кратки срокове за произнасяне от компетентния орган, параметри на финансовите ангажименти на държавата/общината за съвместното извършване на социални услуги. Отношенията между държавата, общините и организациите с нестопанска цел да бъдат уредени в договор, в който да се регламентират и конкретните възможности за финансиране. Минималното съдържание на тези договори би следвало да се уреди по законодателен път.

На второ място, ако се възприеме изложената концепция за възлагане дейностите по извършване на социални услуги на базата на социална поръчка и развитие най-вече на алтернативните форми за предоставяне на социални услуги, ще се наложи в действащата нормативна уредба да се промени режима на *финансиране* на организациите с нестопанска цел, съобразени с процедурата по възлагане, както в Закона за общинските бюджети се предвидят изрично възможности, общините да финансират организации с нестопанска цел в областта на социалните услуги. Промени следва да се извършат и по отношение режима на лицензиране. Получаването на лиценз би трябвало да поражда определени права за организациите с нестопанска цел, извършващи социални услуги, а не лицензирането да се превръща в едно формално изискване. По този начин ще се сложи край на сега съществуващата практика организации с нестопанска цел, извършващи дейност в областта на социалните услуги, да работят на парче, и ще се формира цялостна концепция за ролята на организациите с нестопанска цел в тази област.

На трето място, следва да се промени и *данъчното законодателство*, с цел стимулиране дарителството и благотворителната дейност, за подпомагане на финансирането на организациите с нестопанска цел от други източници.

На четвърто място, да се предвидят промени в законите, уреждащи *режима на държавната и общинска собственост* с идея да се създадат благоприятни възможности имоти, общинска или държавна собственост да се ползват безвъзмездно от организации с нестопанска цел, извършващи социални услуги.

На пето място, на ниво закон да се развият алтернативните форми за предоставяне и извършване на *социални услуги за отделните категории граждани*. Така например в Законопроекта за закрила на детето, който предстои да бъде приет на второ четене от българския парламент, е предвидена възможност организации с нестопанска цел да откриват семейни домове, домове за дневни грижи и и други алтернативни форми за отглеждане и

възпитание на деца, близки до семейната среда. Този подход по отношение социални услуги за деца би могъл да се възприеме и във връзка с извършването на социални услуги за инвалиди и други категории лица и семейства, нуждаещи се от такива услуги.

VII. Практически наръчник

1. Документи за кандидатстване за лицензиране и отпускане на средства от държавни фондове.

Организациите с нестопанска цел, които желаят да извършват социални услуги, първо трябва да получат лиценз за извършване на такива услуги от НССП. При кандидатстването за такъв лиценз се подава молба в свободен текст с описание на дейностите, които ще се извършват. Към молбата се прилагат и документите, доказващи правосубектността на организацията с нестопанска цел /съдебно решение за регистрация, удостоверение за данъчна регистрация/. Към момента на изготвяне на настоящия доклад, около тридесет организации с нестопанска цел са подали молби за лицензиране и съответно са получили лиценз. Примерен формуляр за лицензите за предоставяне на социални услуги е показан в Приложение No1. Практиката обаче показва, че този режим на лицензиране е твърде формален и единици от организациите, получили лиценз, ефективно са открили заведения за извършване на социални услуги. По-голямата част от получилите лиценз работят по съвместни проекти с чуждестранни организации с нестопанска цел.

Организациите с нестопанска цел, които кандидатстват за финансиране от фонд "Социално подпомагане" и фонд "Рехабилитация и социална интеграция", би следвало да знаят, че конкретните изискванията за кандидатстване се разработват и определят от Управителните съвети на фондовете. Тези изисквания не се съдържат в нормативен акт и се променят в зависимост от решенията на управителните органи на тези фондове.

Организациите с нестопанска цел, предоставящи социални услуги, които кандидатстват за финансиране от фонд "Социално подпомагане", задължително трябва да са получили лиценз от НССП. Получаването на финансиране е възможно след защита на проект. Документите, които кандидатите представят във фонда включват документи относно тяхната регистрация и правосубектност, както и информация за проекта, относно неговия обхват, цели, дейност, стратегия, продължителност, финансова информация за проекта.

Организации с нестопанска цел, които кандидатстват за финансиране от фонд "Рехабилитация и социална интеграция", задължително трябва да имат разрешение от председателя на фонда. При кандидатстване те представят:

- документи за съдебна и данъчна регистрация;
- устав за устройство и дейност на организацията;
- протокол от заседание на ръководния орган на организацията, на което е одобрено решение за осъществяване на конкретния проект;
- разрешението от председателя на фонда;
- документи, потвърждаващи осигурените или очакваните средства по проекта от други източници;
- справки за организациите, партньори по проекта /ако има такива/;
- професионални справки за екипа, който ще осъществява проекта.

Кандидатстващата организация дава информация за проекта, с който кандидатства за финансиране, представяйки кратко резюме на целите на проекта, дейности, стратегия, лица към които е насочен, обосноваване необходимостта от проекта, очаквани резултати, форми на контрол, обхват на проекта /национален, областен, общински, локален/, подробен план-график за изпълнение на проекта и финансова информация за проекта. Следва да се отбележи, че фонд "Рехабилитация и социална интеграция" може да поеме финансирането на максимум 90% от общата стойност на проекта. Основните цели и дейност на кандидатите за финансиране на проекти трябва да попадат в приоритетните области на фонда. Отпускането на средства се извършва чрез провеждане на конкурси. Критерият за оценка на проекта е неговото качество - да отговаря на темата на конкурса и на целите и характера на дейността на фонда. Предварително направените разходи по разработването и реализацията на даден проект не се възстановяват.

2. Такси, които се заплащат от лицата, ползващи социални услуги съгласно Закона за местните данъци и такси.

В чл.90 от Закона за местните данъци и такси, /ЗМДТ, обнародван в ДВ бр.117 от 10.12.1997г./ е предвидено, че лицата, които са настанени в частни пансиони или частни социални патронажи, заплащат суми по договаряне. В случая се имат предвид заведения за социални услуги, открити от частни физически или юридически лица, включително организации с нестопанска цел. При договаряне на размера на таксите организациите с нестопанска цел би следвало да имат предвид разпоредбата на чл.18 ал.2 от Закона за социално подпомагане, според която когато приходите от такси превишават разходите съгласно годишния им счетоводен отчет, разликата се превежда във фонд "Социално

подпомагане.

В чл.86 от Закона за местните данъци и такси е предвидено, че лицата, ползващи домове за социални грижи и други форми на социално обслужване, заплащат месечна такса по сметка на общинския бюджет в размер на съответствуващата реална издръжка на едно лице, като законът определя какво включва реалната издръжка на едно лице: месечните разходи за храна, постелен инвентар и облекло, перилни и хигиенни материали, транспортни разходи за разнасяне на храната, както и съответната част от общите разходи за електрическа и топлинна енергия, вода, канализация и битови отпадъци, с изключение на целевите помощи за ползване на електрическа енергия, горива, вода за битови нужди, пране и облекло, предоставени на заведенията за социални грижи и формите за социално обслужване от правителствени и неправителствени организации, юридически и физически лица.

Дължимата такса се удържа от личните доходи на лицата, ползващи социални услуги, като им се оставя за лични разходи сума не по-малка от:

- 20% от личните доходи на настанените в домовете за умствено увредени лица и в домовете за лица с психични разстройства;
- 30% от личните доходи на настанените в домовете за стари хора, в домовете за лица с физически увреждания и в домовете за слепи и глухи лица;
- 40% от личните доходи на лицата, които са обслужвани от системата на домашния социален патронаж и дневни домове за социални грижи;
- 50% от личните доходи на приетите за обучение в социалните учебно - професионални комплекси над 18 годишна възраст и за деца над 16 годишна възраст, настанени в заведения за деца.

В чл.87 ал.3 от същия закон законодателят е предвидил, че когато оставащата част от личните доходи е недостатъчна за покриване на дължимата такса за ползване на социални услуги, разликата е за сметка на бюджета на общината, в която е открит домът или друга форма на социално обслужване.

ЗМДТ предвижда в чл.87 ал.4, че за лицата, които изплащат издръжка за непълнолетни деца, сумата за лични разходи и таксата за получаването на социални услуги се определя след приспадане на присъдената издръжка.

ЗМДТ освобождава лицата, които нямат лични доходи и спестявания, от заплащане на такси за ползване на социални услуги. В чл. 88 от ЗМДТ е посочено кои лица са освободени от такси за ползването от тях социални услуги, а именно: деца под 16 годишна възраст, настанени в заведения за социални грижи и в дневни домове за социални грижи, и деца под

18 години, обучаващи се в социални учебно-професионални комплекси; лица, настанени за временно пребиваване в разпределителни домове и приюти; деца със здравни и социални проблеми, настанени за краткосрочен възстановителен отдих в детски селища.

В ЗМДТ се предвижда, че на сираци и полусираци до 18 годишна възраст, без лични доходи, които са приети за обучение в социалните учебно - професионални комплекси, се осигуряват средства за лични разходи в размер на 50% от базовия минимален доход.

В заключение може да се каже, че в сферата на социалните услуги в България ефективно работят изключително малък брой организации с нестопанска цел, като в своята дейност те разчитат предимно на финансиране от външни източници(чуждестранни организации и правителства).

Техният опит показва, че организациите с нестопанска цел имат изключително голям капацитет в областта на социалната сфера. Съществуващата връзка между естеството на социалните услуги и идеалните цели на дейността на организациите с нестопанска цел представлява солидна база за предоставяне на ефективни и по-евтини социални услуги на населението. Основната задача на новото българско законодателство в социалната сфера е да развие тази идея, като гарантира на организациите с нестопанска цел по-големи права и възможности да извършват социални услуги.

Приложение №1

Формуляр

Приложение №2

Списък на използваните закони и подзаконови нормативни актове

1. Конституция на Република България от 1991
2. Закон за социалното подпомагане от 1998
3. Закон за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалиди от 1999
4. Закон за общинската собственост от 1996
5. Закон за държавната собственост от 1996
6. Закон за административното производство от 1979 (посл.изм 1999)
7. Закон за местните данъци и такси от 1997
8. Закон за общинските бюджети от 1998
9. Законопроект за закрила на детето
10. Правилник за приложение на Закона за социалното подпомагане от 1999
11. Правилник за приложение на Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалиди от 1999
12. Наредба №4 от 16 март 1999 г. за условията и реда за извършване на социални услуги
13. Правилник за устройството и дейността на приютите за безнадзорни деца от 1995
14. Постановление на Министерския съвет № 485 от 1997.

БЦНП допуска използване на текстове от публикацията с единствено условие да бъде цитиран източникът